

ODZNAKA KRAJOZNAWCZA

„PRZYJACIEL BORÓW TUCHOLSKICH”

§ 1

1. Odznaka Krajoznawcza „Przyjaciel Borów Tucholskich” zwana dalej odznaką została ustanowiona przez Regionalne Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa PTTK Województwa Kujawsko - Pomorskiego przy współudziale Komisji Krajoznawczej przy Oddziale PTTK im. ks. ppłk. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu dla uczczenia 85 rocznicy zorganizowanej działalności turystyczno - krajoznawczej w Grudziądzu oraz ogłoszonego przez Zarząd Główny PTTK „Roku Szlaków”.

2. Odznakę Krajoznawczą „Przyjaciel Borów Tucholskich” wprowadzono w życie uchwałą Regionalnego Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa PTTK Województwa Kujawsko - Pomorskiego nr 6/2007 (39) z dnia 13 października 2007 roku.

§ 2

Odznaka ma na celu zachęcenie do poznania walorów turystyczno - krajoznawczych przepięknego fragmentu Polski, jakim są Bory Tucholskie, poszerzenie wiedzy historycznej i geograficzno - przyrodniczej o tej części kraju oraz popularyzację aktywnych form spędzania wolnego czasu, wypoczynki i rekreacji.

§ 3

1. Odznaka ma trzy stopnie:

- a) brązowy (popularny);
- b) srebrny (zaawansowany);
- c) złoty (ekspert).

2. Odznakę zdobywa się w kolejności stopni. Czasokres zdobywania kolejnych stopni jest nieograniczony.

3. Odznakę można zdobywać po ukończeniu 6 - go roku życia, również nie będąc członkiem PTTK.

4. Odznakę można zdobywać równolegle wraz z innymi odznakami turystycznymi i krajoznawczymi pod warunkiem prowadzenia odrębnej dokumentacji.

5. Zwiedzanie poszczególnych obiektów winno być udokumentowane poprzez pieczętkę z obiektu lub najbliższej instytucji (parafia, poczta, sołtys, sklep, posterunek policji) wraz z datą lub potwierdzone pieczętką i podpisem przewodnika turystyki kwalifikowanej, przewodnika turystycznego, instruktora PTTK obecnego na wycieczce. Honorowane jest także osobiste wykonanie fotografii krajoznawczej i wklejenie jej do kroniki wraz z opisem.

6. Forma prowadzenia dokumentacji (np. kronika, album, książeczka) jest dowolna. Nie dopuszcza się jednak prowadzenia kroniki w formacie cyfrowym (CD-Rom, DVD-Rom, dyskietka, PEN-drive itp.). Nośnik cyfrowy z fotografiami obiektów może stanowić jedynie uzupełnienie wymaganej dokumentacji.

§ 4

1. Dla poszczególnych stopni wymagane jest zwiedzenie następującej liczby obiektów:

	obiekty krajoznawcze z grupy			przebycie dowolnego szlaku
	obowiązkowych	pozostałych	rezerwatów przyrody *)	
brązowa	2	10	1	min 5 km
srebrna	5	20	3	min. 10 km (kolarze 20 km)
złota	10	30	5	min. 25 km (kolarze 50 km)

*) UWAGA: rezerwatów przyrody ujętych w grupie obiektów obowiązkowych („Kamienne Kręgi” oraz „Cisy Staropolskie”) nie zalicza się do grupy rezerwatów przyrody.

2. Obiekty raz zaliczone na jakikolwiek stopień niższy nie mogą się powtarzać przy stopniu wyższym. Punktowane są jedynie obiekty znajdujące się w wykazie obiektów krajoznawczych stanowiącym załącznik do regulaminu i jego integralną część.

§ 5

1. Weryfikacji odznaki dokonuje Referat Weryfikacyjny Komisji Krajoznawczej przy Oddziale PTTK im. ks. ppłk. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu (adres: 86-300 Grudziądz ul. Hallera 32).

2. Podstawą do weryfikacji odznaki jest dostarczona do Referatu Weryfikacyjnego dokumentacja zdobywania odznaki wraz z wykazem dotychczas zwiedzonych obiektów.

Wymóg ten nie dotyczy zdobywania odznaki w stopniu brązowym.

3. Weryfikacja odznaki jest bezpłatna, jednak sama odznaka jest odpłatna i można ją nabywać w siedzibie Oddziału PTTK im. ks. ppłk. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu ul. Hallera 32.

4. W przypadku weryfikacji korespondencyjnej konieczne jest załączenie zwrotnie zaadresowanej koperty i znaczków pocztowych o wartości niezbędnej na opłacenie przesyłki poleconej.

5. Dowodem zdobycia odznaki jest pieczęć weryfikacyjna w dokumentacji osoby zdobywającej odznakę oraz legitymacja odznaki.

6. Za szczególne zasługi w dziedzinie popularyzacji krajoznawstwa regionu Referat Weryfikacyjny Komisji Krajoznawczej przy Oddziale PTTK im. ks. ppłk. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu na wniosek Regionalnego Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa Województwa Kujawsko - Pomorskiego może przyznać odznakę w stopniu złotym z pominięciem wymogów zawartych w § 3 i 4.

§ 6

Interpretacja niniejszego regulaminu należy wyłącznie do Regionalnego Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa PTTK Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

Regionalne Kolegium Instruktorów Krajoznawstwa PTTK

Województwa Kujawsko - Pomorskiego

Komisja Krajoznawcza przy Oddziale PTTK

im. ks. ppłk. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu

Z A Ł A C Z N I K

Poniższy wykaz zawiera obiekty i trasy położone w województwach kujawsko - pomorskim oraz pomorskim.

A) WYKAZ OBOWIĄZKOWYCH OBIEKTÓW KRAJOZNAWCZYCH:

1. Byśławek	- barokowy zespół klasztorny pobenedyktyński z lat 1602 - 1607 obecnie klasztor Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a'Paulo;
2. Chojnice	- XIV - wieczna bazylika mniejsza - gotycki kościół pw. Ścięcia św. Jana Chrzyciciela;
3. Dąbrówka	- jedyny zachowany na tym obszarze kościół drewniany pw. św. Jana Nepomucena wzniesiony w 1768 roku przez Macieja Jantę -

- Połczyńskiego restaurowany w 1881 roku, obecnie otynkowany w 1928 roku; na cmentarzu przykościelnym klasycystyczne mauzoleum rodziny Janta - Połczyńskich;
4. Gołąbek - ścieżka przyrodniczo - dydaktyczna „Jelenia Wyspa”;
 5. Gródek - tama i elektrownia wodna na Wdzie powstałe w latach 1914 - 1923;
 6. Fojutowo - największy w Polsce 75 metrowy „akwedukt” wybudowany w latach 1845 - 1849 na przecięciu dwóch cieków wodnych - sztucznego Wielkiego Kanału Brdy (płyńcie górą) i naturalnego - Czerskiej Strugi (płyńcie dołem);
 7. Krojanty - pole bitwy 18 Pułku Ułanów Pomorskich - zwanej „Szarżą pod Krojantami”; obelisk w pobliżu wsi przy szosie tzw. „Berlince”;
 8. Leosia - pomnik przyrody - jeden z największych na Pomorzu Gdańskim głazów narzutowych o obwodzie 24,5 m i wysokości 3,5 m zwany „Św. Wojciech”;
 9. Leśno - drewniany kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego zbudowany około 1650 roku z ośmioboczną wieżą z iglicą i barokowo - rokokowym wyposażeniem;
 10. Odry koło Czerska - rezerwat archeologiczno - przyrodniczy „Kamienne Kręgi”;
 11. Park Narodowy „Bory Tucholskie” - pomnik przyrody - dąb „Bartuś”;
 12. Park Narodowy „Bory Tucholskie” - Struga Siedmiu Jezior
 13. Rudzki Most - pomnik przyrody - w nurcie Brdy stożkowaty głaz narzutowy - „Kamień Jagiełły- granit rapakiwi o obwodzie 7,8 m i długości 2,5 m.;
 14. Silno - zabytkowa drewniana chałupa z pierwszej połowy XIX wieku zwana Betlejemską - ekspozycja etnograficzna Oddział Budownictwa Regionalnego chojnickiego Muzeum Historyczno - Etnograficznego;
 15. Świecie - ruiny zamku krzyżackiego;
 16. Świt - pomnik przyrody - uroczysko „Piekielko” - przełom Brdy przez wał moreny czołowej, w nurcie głazowisko spiętrzające nurt rzeki;
 17. Tuchola - Muzeum Borów Tucholskich;
 18. Wdzydze Kiszewskie - pierwszy na terenie Polski skansen etnograficzny - dziś Kaszubski Park Etnograficzny im Teodory i Izzydora Gulgowskich;
 19. Wiele - Kalwaria Wielewska z początku XX wieku z 23 stacjami Drogi Krzyżowej;
 20. Wierzchlas - rezerwat przyrody „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego”;
 21. Żalno - późnorenesansowy dwór rodu Żalińskich z lat 1570 - 1580 w kształcie czworobocznej wieży mieszkalnej.

B) WYKAZ POZOSTAŁYCH OBIEKTÓW KRAJOZNAWCZYCH:

1. Brusy - neoromański kościół pw. Wszystkich Świętych zbudowany w latach 1876 - 1879;
2. Bukowiec - neogotycki kościół pw. NP. Marii Królowej Polski z 1834 roku oraz mogiły i tablica pamiątkowa 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich;
3. Bysław - neogotycki kościół pw. Przemienienia Pańskiego z 1888 roku z polichromiami z 1908 roku;

4. Bysław - lapidarium;
5. Bysławek - kościół pw. św. Wawrzyńca z XVIII wieku z barokowo - rokokowym wyposażeniem;
6. Cekcyn - kościół p w. Krzyża Świętego zbudowany w latach 1869 - 1870 w stylu neogotyckim, murowany z cegły;
7. Charzykowy - niedaleko wsi dwa grodziska z okresu halszackiego i wczesnośredniowiecznego (VII - X w.);
8. Chojnice - Muzeum Historyczno - Etnograficzne w Bramie Człuchowskiej;
9. Chojnice - ciąg murów obronnych wraz z basztami: „Kurzą Stopą”, „Szewską”, „Wronią”;
10. Chojnice - zespół budynków pojezuickich z barokowym kościołem pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny oraz kolegium;
11. Czarna Woda - Wystawa Przyrody Borów Tucholskich i Doliny rzeki Wdy
11. Czernsk - neogotycki kościół pw. św. Marii Magdaleny zbudowany w latach 1910 - 1913 z prawdopodobnie romańską kryptą;
12. Dąbrówka - dwór zbudowany w I połowie XIX wieku przez rodzinę Janta - Połczyńskich;
13. Drzycim - kościół pw. Matki Boskiej Pocieszenia zbudowany w latach 1863 - 1865; oraz cmentarz kawalerzystów Armii „Pomorze” z okresu Wojny Obronnej 1939 roku;
14. Gołębek - ogród dendrologiczny;
15. Gostycyn - kościół pw. św. Marcina - pobudowany w roku 1819;
16. Gródek - pozostałości strażnicy krzyżackiej w miejscu wczesnośredniowiecznego grodziska wyżynnego oraz drewniany dwór z XVIII wieku;
17. Iwiczno - miejsce urodzenia Izydora Gulgowskiego - twórcy pierwszego w Polsce skansenu we Wdzydzach Kiszewskich;
18. Jeżewo - kościół pw. św. Trójcy zbudowany w 1824 roku z zachowaniem murów prezbiterium z 1427 roku;
19. Kamienica - barokowo - klasycystyczny pałac z lat 1770 - 1790; szachulcowy spichlerz;
20. Kamienica - młyn wodny zbudowany w II połowie XIX wieku nad rzeką Kamionka;
21. Karsin - drewniany kościół z 1906 roku z wyposażeniem barokowym i neoklasycystycznym oraz kryte strzechą drewniane chałupy konstrukcji zrębowej z XIX wieku;
22. Kosobudy - neogotycki kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1871 roku z późnobarokowymi organami;
23. Krąg - drewniane chaty konstrukcji zrębowej z przełomu XVIII i XIX wieku;
24. Laskowice - Muzeum Misyjne Księży Werbistów;
25. Legbąd - drewniany kościół z 1889 roku oraz drewniane chałupy konstrukcji zrębowej i sumikowo - łątkowej;
26. Libusz - neogotycki kościół pw. św. Michała Archanioła wybudowany w latach 1866 - 1867;
27. Łąsko Wielkie - barokowy kościół pw. św. Anny zbudowany w latach 1765 - 1772;
28. Łyskowo - gołębnik z 1863 roku;
29. Myłof - zaporę spiętrzającą wody Brdy, przepust i pochylnia, początek Wielkiego Kanału Brdy;

- 30. Odry - gotycka rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego z pierwszej połowy XV wieku w kościele parafialnym;
- 31. Osie - kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z 1821 roku;
- 32. Osiek - zachowany fragment obronnego muru z kamienia i cegły okazałego ongiś pałacu renesansowego;
- 33. Osiek - neogotycki kościół z ciosów kamiennych z 1866 roku;
- 34. Ostrowite k. Chojnic - gotycki kościół pw. św. Jakuba z 1402 roku
- 35. Park Narodowy „Bory Tucholskie” - ścieżka dydaktyczna „Piła Młyn”;
- 36. Piła Młyn - pomiędzy Brdą a szosą do Tucholi zarzucone szyby nieczynnej kopalni węgla brunatnego „Olga”.
- 37. Pruszcz - osiedle dworcowe (kolejowe) prowadzące do kompleksu węzła kolejowego z przełomu XIX i XX wieku;
- 38. Przysiersk - na cmentarzu grób Floriana Ceynowy - pioniera kaszubskiej literatury ludowej;
- 39. Raciąż - kościół pw. Trójcy Świętej zbudowany w latach 1862 - 1866 w stylu neogotyckim;
- 40. Raciąż - pozostałości grodziska wczesnośredniowiecznego na półwyspie jeziora Śpiewnik;
- 41. Rudzki Most - cmentarz jeńców wojennych 1914 - 1918 oraz jeńców wojennych z wojny polsko - bolszewickiej 1920 - 1921 a także pomnik rozstrzelanych przez hitlerowców około 560 Polaków
- 42. Rytel - drewniane chałupy o konstrukcji zrębowej na kamiennej podmurówce z drugiej połowy XIX wieku;
- 43. Silno - drewniane podcieniowe chałupy konstrukcji zrębowej i sumikowo - łątkowej z pierwszej połowy XIX wieku;
- 44. Skórcz - jednonawowy kościół gotycki z połowy XIV wieku;
- 45. Śliwice - neogotycki kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej z elementami klasycystycznymi z 1830 roku;
- 46. Świecie - gotycki kościół starofarny pw. św. Stanisława Biskupa;
- 47. Świecie - XVIII - wieczny zespół poklasztorny Bernardynów barokowym kościołem pw. Niepokalanego Poczęcia NPM;
- 48. Świt - rezerwat przyrody „Dolina rzeki Brdy” z 700-letnimi, pomnikowymi „Dębami Napoleońskimi” - „Wisielec”, „Cesarski”, „Sulisławskiego”;
- 49. Tleń - po wschodniej stronie mostu kolejowego gład narzutowy o obwodzie 12,3 m, długości 4,80 m, szerokości 4,90 m, wysokości 1,40 m.;
- 50. Tuchola - zabytkowy układ urbanistyczny, fragmenty gotyckich granitowo - ceglanych murów miejskich;
- 51. Tuchola - kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła
- 52. Wielka Klonia - zespół pałacowy z XIX wieku;
- 53. Wirty - ogród dendrologiczny;
- 54. Wiele - Muzeum Ziemi Zaborskiej;
- 55. Wielka Komorza - zespół dworski (dwór, stajnia, obora, spichlerz);
- 56. Woziwoda - Ośrodek Edukacji Przyrodniczo - Leśnej wraz z Zieloną Szkołą; przyrodnicza ścieżka dydaktyczna; pomnik przyrody - dąb „Zbyszko”;
- 57. Wymysłowo - Muzeum Indian Północnoamerykańskich;

58. Wysoka	- klasycystyczny dwór Janta - Połczyńskich z przełomu XVIII - XIX wieku oraz neoromańska kaplica grobowa rodziny Janta - Połczyńskich;
59. Zapędowo	- zabudowa wsi z przełomu XVIII i XIX wieku;
60. Żur	- zaporą i elektrownia wodna na Wdzie z 1929 roku; figura Matki Boskiej „Gwiazdy Morza” na skraju doliny Wdy nad zaporą.

C) WYKAZ REZERWATÓW PRZYRODY:

Leśne:

1. „Brzęki im. Z. Czubińskiego”; rok utworzenia 1975; powierzchnia całkowita 102,21 ha; gmina Osie; nadleśnictwo Osie; cel ochrony: fragment lasu grądowego z domieszką brekinii i buka;
2. „Jelenia Góra”; rok utworzenia 1995; powierzchnia całkowita 4,39 ha; gmina Cekcyn; nadleśnictwo Zamrzenica; cel ochrony: stanowisko cisa pospolitego;
3. „Krwawe Doły”; rok utworzenia 1996; powierzchnia całkowita 13,02 ha; gmina Stara Kiszewa; cel ochrony: głównie bory chrobotkowe (suche) i bory świeże;
4. „Cisy nad Czerską Strugą”; rok utworzenia 1982; powierzchnia całkowita 17,9 ha; gmina Czersk; cel ochrony: stanowisko występującego cisa pospolitego jak również pozostały bór mieszany nad lokalnym leśnym ciekim wodnym Czerską Strugą;
5. „Ustronie”; rok utworzenia 1958; powierzchnia całkowita 3,87 ha; gmina Czersk; cel ochrony: fragment naturalnego lasu liściastego z występującym jarzębem - brekinia jak również buczyna kwaśna, olsem i grądem;

Torfowiskowe:

6. „Bagno Grzybna”; rok utworzenia 1980; powierzchnia całkowita 6,26 ha; gmina Tuchola; nadleśnictwo Woziwoda; cel ochrony: śródleśne torfowisko;
7. „Jezioro Kozie”; rok utworzenia 1984; powierzchnia całkowita 12,30 ha; gmina Tuchola; nadleśnictwo Woziwoda; cel ochrony: zarastające jeziora z roślinnością torfowisk wysokich;
8. „Jezioro Martwe”; rok utworzenia 1996; powierzchnia całkowita 4,07 ha; gmina Osie; nadleśnictwo Osie; cel ochrony: roślinność jeziora dystroficznego, torfowiska przejściowego i wysokiego, brzoza bagienna;
9. „Bagno Stawek”; rok utworzenia 1977; powierzchnia całkowita 40,8 ha; gmina Brusy; cel ochrony: akwen zarastającego jeziora Stawek i okoliczne torfowiska;
10. „Mętne”; rok utworzenia 1963; powierzchnia całkowita 103,35 ha; gmina Czersk; cel ochrony: torfowiska wysokie i przejściowe, zarastające śródleśne jezioro i otaczające je połączenie leśne z występującą brzozą niską;
11. „Jezioro Małe Łowne”; rok utworzenia 1993; powierzchnia całkowita 37,83 ha; gmina Chojnice; cel ochrony: zarastające płem mszarnym jezioro Małe Łowne otoczone borem

bagiennym i stanowiskami turzycowo - mszarnymi jak również roślinnością torfowisk wysokich i przejściowych;

Florystyczne:

12. „Bagna nad Stążką”; rok utworzenia 1999; powierzchnia całkowita 478,45 ha; gmina Cekcyn; nadleśnictwo Tuchola; cel ochrony: rozlewisko rzeki Stążki, wraz z otaczającymi je torfowiskami i lasami, z florą gatunków reliktowych, chronionych, rzadkich i bardzo rzadkich w skali kraju;

13. „Jezioro Zdręczno”; rok utworzenia 1982 ; powierzchnia całkowita 15,74 ha; gmina: Tuchola; nadleśnictwo Woziwoda; cel ochrony: jezioro eutroficzne z wodnymi i szuwarowymi zbiorowiskami roślinnymi oraz torfowisko z roślinami rzadkimi i reliktowymi;

14. „Jezioro Nawionek”; rok utworzenia 1974; powierzchnia całkowita 10,76 ha; gmina Brusy; cel ochrony: jezioro lobeliowe ze stanowiskami rzadkich roślin wodnych, typowych dla jezior lobeliowych;

15. „Bór Chrobotkowy”; rok utworzenia 1993; powierzchnia całkowita 41,5 ha; gmina Brusy; cel ochrony: roślinność suchych borów chrobotkowych;

Faunistyczne:

16. „Zdrójno”; rok utworzenia 1983; powierzchnia całkowita 167,57 ha; gmina Osiek; cel ochrony: ekosystem siedliskowy bobrów znajdujący się na akwenu śródleśnego jeziora Brzeżanek i doliny przepływającej przez nie strugi Brzeżanek;

17. „Czapli Wierch”; rok utworzenia 1960; powierzchnia całkowita 5,03 ha; gmina Osiek; cel ochrony: miejsca lęgowe czapli siwej i nadbrzeżny bór sosnowy;

Krajobrazowe:

18. „Dolina Rzeki Brdy”; rok utworzenia 1994; powierzchnia całkowita 1681,5 ha; gmina: Tuchola, Cekcyn, Gostycyn; nadleśnictwo: Tuchola, Woziwoda; cel ochrony: wyjątkowe walory krajobrazowe;

19. „Źródła rzeki Stążki”; rok utworzenia 1993; powierzchnia całkowita 250,02 ha; gmina Cekcyn; nadleśnictwo Tuchola; cel ochrony: fragment rzeki Stążki, wraz z jej źródłami;

20. „Krzywe Koło w Pętli Wdy”; rok utworzenia 1960; powierzchnia całkowita 10 ha; gmina Osiek; cel ochrony: śródleśny przebieg rzeki Wdy silnie meandrującej oraz najdalej na zachód wysuniętym stanowiskiem grądu wschodnioeuropejskiego;

Wodne:

21. „Jezioro Piaseczno”; rok utworzenia 2001; powierzchnia całkowita 158,78 ha; gmina Osie; nadleśnictwo Trzebciny; cel ochrony: wody jeziora z zespołami roślinności wodnej oraz przylegające zbiorowiska boru bagiennego.

22. „Jezioro Laska ”; rok utworzenia 1977; powierzchnia całkowita 70,4 ha; gmina Brusy; cel ochrony: jezioro eutroficzne stanowiące miejsce lęgowe ptaków wodnych i błotnych.

23. „Jezioro Udzierz”; rok utworzenia 2000; powierzchnia całkowita 229,88 ha; gmina Osiek; cel ochrony: ekosystem akwenu jeziora Udzierz z okolicznym obszarem torfowiskowo - szuwarowo - łąkowym.

D) WYKAZ SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH:

Szlaki piesze:

1. Szlak Kaszubski im. Juliana Rydzkowskiego 54,9 km (czerwony) - Chojnice - Jarcewo - Stary Młyn - Funka - Bachorze - Stara Piła - Męcikał - Czarnyż - Kosobudy - Dąbrowa - Wiele;
2. Szlak „Strugi Siedmiu Jezior” - 40,8 km (zielony) - Charzykowy - Chojniczki - Jezioro Niedźwiedzie - Stara Piła - Jarcewo - Chojnice;
3. Szlak Zaborski - 40,7 km (zielony) - Drzewicz - Laska - Leśno - Brusy;
4. Szlak Zbrzycy - 47,9 (niebieski) - Wiele - Leśno - Laska - Swornegacie;
5. Szlak im. Józefa Bruskiego 26,6 km (żółty) - Charzykowy - Czarnoszyce - Babilon - Małe Swornegacie - Swornegacie;
6. Szlak Brdy (część północna) - 100,3 km (niebieski) - Piła - „Piekło” Świt pole biwakowe - Rudzki Most - Gołabek pole biwakowe - Woziwoda - Rytel - Mylof Zapora - Męcikał - Drzewicz - Swornegacie - Małe Swornegacie - Konarzyny;
7. Szlak Wielkiego Kanału Brdy - 15,9 km (zielony) Legbąd - Fojutowo - Rytel;
8. Szlak „Kasztelański” - 59,6 km (żółty) Rytel - Wysoka - Grochowo - Silno - Gostycyn - Gostycyn Nogawica;
9. Szlak im. Bartłomieja Nowodworskiego - 35,5 km (żółty) - Plaskosz - Tuchola - Rudzki Most - Świt - Piła Młyn - Szumiąca - Cekcyn;
10. Szlak Wdzydzki 21,9 km (czarny) - Olpuch - Wdzydze PKP - Gołuń - Wdzydze Tucholskie - Wiele;
11. Szlak Kamiennych Kręgów (część południowa) - 57,1 km (zielony) - Lipusz - Loryniec - Wąglikowice - Juszki - Olpuch-Wdzydze - Bak - Czarna Woda;
12. Szlak Kociewski (część zachodnia) - 46,2 km (żółty) - Czarna Woda - Młyńsk - Wirty- Arboretum - Radziejewo - Piesienica - Starogard Gdański;
13. Szlak im. Izydora Gulgowskiego - 21,6 km (niebieski) - Ocypel - Młyńsk - Kaliska;
14. Szlak Jezior Kociewskich - 32,1 km (czerwony) - Ocypel - Kasparus - Błędno - Osiek;
15. Szlak „Partyzantów AK”- 100,2 km (niebieski) Szlachta (PKP) - Krąg - Fojutowo - Wielkie Gacno - Śliwice - Błędno - Lipinki - Czersk Świecki;
16. Szlak „Stu z nieba” - 58,1 km (czerwony) - Szlachta (PKP) - Śliwice - Laski - Stara Rzeką - rez. "Dury" - Miedzno - Lipinki - Warlubie;
17. „Ścieżynka Zagłoby” - 19,3 km (czarny) Tleń - Piekło - jez. Piaseczno - Stara Rzeką - Radańska - Osie;
18. Szlak Harcerzy Światowida - 10,5 km (niebieski) - Stara Rzeką - Łązek;
19. Szlak Zdzisława Zyglera - 16,9 km (czerwony) Wierzchy - Skrzyniska - Grzybek - Starnie - Tleń (wzdłuż Zalewu Żurskiego);
20. Szlak Cisów Staropolskich - 26,9 km (zielony) - Błędzim - rezerwat Cisy Staropolskie im Leona Wyczółkowskiego - Wierzchy - Tleń;
21. Szlak „Klubu Turystycznego „Wszędołazy”- 28,5 km (niebieski) Cekcyn - Zielonka - Zdroje - Wierzchy - Tleń;

22. Szlak im. Kazimierza Sulisławskiego - 25,7 km (czarny) Cekcyn - Zielonka - Wierzchucin - Mukrz - rezerwat Cisy Staropolskie im Leona Wyczółkowskiego - Lniano;
23. Szlak im. Pawła Gackowskiego - 21,1 km (żółty) Bładzim - Ostrowite - rezerwat Cisy Staropolskie im Leona Wyczółkowskiego - Wierzchlas - Bysław;
24. Szlak im. Alfonsa Hoffmana - 42,3 km (żółty) - Leosia - Gródek - Żur - Tleń - Stara Rzeka - Błędno;
25. Szlak im ks. dr. ppłk. Władysława Łęgi - 22,3 km (niebieski) - Terespol Pomorski - Leosia - Laskowice Pomorskie.
26. Szlak im dr. Kazimierza Karasiewicza 23,0 km (zielony) - Tuchola - Rudzki Most - Gołąbek - Zielonka - Woziwoda;
27. Szlak im. Bartłomieja Nowodworskiego - 34,0 km - Plaskosz - Tuchola - Rudzki Most Piła Młyn - Szumiąca - Cekcyn;
28. Szlak Uroczysk Brdy - 21,0 km - Tuchola - Świt - Uroczysko „Piekiełko” - Piła Młyn - Zamrzenica - Sokole Kuźnica.

Szlaki rowerowe:

1. Szlak BY 6002c - 70,9 km (czerwony) - Głogówko Królewskie - Gródek- Drzycim - Osie - Tleń Śliwice - Rosochata - Czersk;
2. Szlak BY 7001s - 113,3 km (czarny) - Tuchola - Zapędowo - Legbąd - Czersk - Odry - Karsin - Wiele - Lubań - Leśno - Brusy - Bachorze;
3. Szlak BY 6001n (część północna) - 108,4 km (niebieski) - Chojnice - Charzykowom - Małe Swornegacie - Swornegacie - Rytel - Gołąbek - Tuchola - Szumiąca.

Szlaki kajakowe:

1. rzeka Brda - odcinek Świeszyno - jez. Charzykowskie (74,5 km), odcinek jez. Charzykowskie - Gostycyn-Nogawica (91,5 km);
2. rzeka Lipczynka - jez. Lipczyno Wielkie - Przechlewo - ujście do Brdy (18,2 km);
3. rzeka Chocina - Zielona Chocina - jez. Karsińskie (24,0 km);
4. rzeka Zbrzyca - odcinek Sominy - Rolbik (18,5 km), odcinek Rolbik - jez. Witoczno (19,5 km);
5. rzeka Kłonicznica - odcinek Studzienice - Sztoltmany (14,3 km), odcinek Sztoltmany - jez. Księżę (10,7 km);
6. Wielki Kanał Brdy - odcinek Myłof - Fojutowo (14,9 km), odcinek Fojutowo - Zielonka (15,3 km);
7. rzeka Czerska Struga - most koło rez. Cisy nad czerską Strugą - ujście do Brdy (16,0 km);
8. rzeka Stażka i Ruda - odcinek jez. Okierskie - ujście do Brdy (15,0 km);
9. rzeka Kamionka odcinek Karczewo - Gostycyn-Nogawica (17,6 km);
10. rzeka Wda - odcinek jez. Wieckie - jez. Wdzydze (42,9 km), odcinek jez. Wdzydze - Tleń (112,1 m), odcinek Tleń - Świecie (40,0 km);
11. rzeka Kałębnica - odcinek leśnictwo Czarne - ujście do Wdy (15,0 km);
12. rzeka Święta Struga i Brzezianek - odcinek jez. Wielki Ocypel - ujście do Wdy koło leśniczówki Żurawki (14,6 km);
13. rzeka Prusina - odcinek Małe Krówno - Tleń (23,0 km);
14. rzeka Maława - odcinek Borowy Młyn - Busia (12,1 km), odcinek Buśnia - Święte (10,0 km), odcinek Święte - Nowe (31,2 km).